

Bora Bayraktar

borabayraktar@yahoo.com

Suriye’de Türkiye’nin Dengeleme Hamleleri

TÜRKİYE KARŞITI BAŞTA BİRLEŞİK ARAP EMİRLİKLERİ OLMAK ÜZERE KÖRFEZ ÜLKELERİNİN ESED’İ FİNANSE ETME ÇABALARI, 10 YILDIR REJİMİ DESTEKLEYEN İRAN’I RAHATSIZ ETTİ. KUŞKUSUZ BUNUN REJİMİN GELECEĞİ AÇISINDAN ÖNEMLİ SONUÇLARI OLACAKTIR.

Suriye savaşının onuncu yılında ülke-yi yeniden denetleme alma yönünde bir hedefle yola çıkan Baas rejimi, bu yılın başından itibaren geride kalan altı ayda hiç de beklemediği bir gerileme içine girdi. Suriye’de Türkiye’nin gerçekleştirdiği Barış Kalkanı Harekatı buradaki sivilleri yerinde koruyup muhalefeti canlı tutarken Rusya ve İran’ın askeri açıdan zafiyetlerini gözler önüne serdi. Yeni tip koronavirüs salgını dolayısıyla dünya ekonomisindeki gerileme Suriye’de rejimi destekleyen güçlerin nefesini keserken Suriye’nin kendi ekonomisini de iyice zayıflattı. Amerikan yönetiminin Rusya’nın Doğu Akdeniz’deki hamlelerini fark ederek yeni bir değerlendirme içine girme işaretleri de dikkat çekici. Suriye yönetimiyle iş birliği yapan kişilere yönelik yaptırım öngören Sezar Suriye Sivil Koruma Yasası’nın (Caesar Yasası) kabul edilmesi, önde gelen Amerikan gazetelerinde rejim aleyhine yazıların ağırlık kazanması, Washington’ın tavrının sertleşeceğinin işaretleri olarak kabul edilebilir.

Türkiye’nin Müdahalesi

2020’ye girerken özellikle Batı basınında Suriye’de Baas rejiminin İran ve Rusya desteğiyle savaşı bitirmek istediği bunun

için son bir hamle ile muhaliflerin son kalesi İdlib’i ele geçirmek için hamle yapacağı değerlendirilmekteydi. Aslında ülkenin üçte birinin ABD destekli Suriye Demokratik Güçleri adı verilen ve ana omurgasını terör örgütü PKK’nın Suriye kolu YPG’nin oluşturduğu yapının işgal ettiği görmezden geliniyordu. Bir başka deyişle Suriye için çözüm yakın görünmese de Beşar Esed’in yerini sağlamlaştırmak için çabalar yoğunluğunda Türkiye’nin de bir parçası olduğu Soçi ve Astana süreçlerinde ise Moskova ve Tahran’ın ayak dirediği, Suriyeli muhalifleri de içine alan bir siyasi çözüm için çabaların gereği kadar ilgi görmediği bir döneme girilmişti.

Rusya’nın hava desteğiyle rejim yılbaşından itibaren yoğunlaşarak İdlib’deki çatışmasız bölgede bulunan Türkiye’ye ait gözlem noktalarının çevresine ağır saldırılar başlattı. Sivillere, hastanelere yönelik bölgesel saldırılar insanları göçe zorladı. Ocakta bombardımanın yoğunlaşması üzerine pek çok kişi yollara döküldü. Dünya Sağlık Örgütü bölgedeki 53 sağlık merkezinin kapatıldığını duyurdu. Rejim, İran destekli milis güçlerini de kullanarak Halep-Şam otoyolunu ele geçirmek için Türk gözlem noktalarının gerisine doğru hamle yaptılar. Maaret Numan’a yönelik saldırılarda bu bölgede görevli Türk asker ve görevlileri de hedef alınmaya başladı. 3 Şubat’ta Türkiye’nin

2016’dan bu yana bu bölgede görev yapan yetkililerine yönelik en büyük saldırı gerçekleşti ve 5’i asker 3’ü sivil 8 kişi hayatını kaybetti. Türkiye buna yanıt verirken Rusya’nın rejimi dizginlemesi konusunda uyarılarını sıklaştırdı. Buna rağmen rejim İdlib-Halep-Şam kavşağındaki Serakib kasa-basını ele geçirmek için çabalarını arttırdı ve Türk Silahlı Kuvvetleri’ni tamamen İdlib dışına çıkarmaya, buradaki muhalefeti yok ederek sivilleri ülke dışına sürmeye dönük çabalarını sürdürdü.

Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu, 20 Şubat 2020’de TRT Haber’de yaptığı değerlendirmede Soçi ve Astana süreçlerinin yara aldığını açıkça ilan etti. Çavuşoğlu sahada sükunet sağlanmadan masaya dönmenin zor olduğunu belirtti. Bu arada Türk Silahlı Kuvvetleri İdlib’e son yıllarda görülmemiş ölçüde bir yığınak yapmaya başladı. Bu yaklaşan Barış Kalkanı Harekatı’nın ayak sesleriydi.

27 Şubat’ta Türk askerlerine yönelik korkunç saldırı ve 33 askerin şehit edilmesi Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın “bir gece ansızın gelebiliriz” mottosuyla ilan ettiği operasyonun başlamasına yol açtı. Türkiye Suriye rejimini hedef alarak, saldırıya karşılık vermek, Türkiye’nin ulusal güvenliğini korumak, sınır güvenliğini sağlamak, İdlib’de sivilleri korumak, yeni bir mülteci göçünün önüne geçmek amacıyla ilgili Birleşmiş

Milletler'in kararlarına ve uluslararası hukuka dayanarak Bahar Kalkanı Harekatı'nı başarıyla gerçekleştirdi.

Bu aslında sene başında büyük hedeflerle yola çıkan Esed rejimine ilk ve en büyük darbe oldu. Bu hareketin çıktılarını şöyle sıralayabiliriz: Birincisi, rejimin askeri kapasitesinin ne kadar zayıf olduğu ortaya çıkmış oldu. İkincisi, en önemli muhalif ceplerden biri canlı tutularak siyasi çözümde muhalefeti de içine alacak bir yönetim kurulması ihtiyacı ayakta tutuldu. Üçüncüsü, bu sahanın rejimin, dolayısıyla Türkiye karşıtı güçlerin eline geçmesi önlenmiş oldu. Rejim burayı ele geçirerek PKK-YPG için yeni bir üs haline getirebilecek, sınır kent ve kasabalarını yeniden ateş altına alabilecek belki sızmalarla Türkiye içinde yeni terör eylemleri gerçekleştirebilecekti. Dördüncüsü, Rusya'nın hava savunma sistemlerinin Türk SiHA'larına karşı etkisiz kaldığı açığa çıktı ve Türkiye'nin masadaki sözü de daha ağırlık kazanmış oldu. Beşincisi, İran neredeyse oyun dışına itildi ve Körfez'deki İran karşıtı güçler sahaya girme ihtiyacı hissetti.

Türkiye karşıtı başta Birleşik Arap Emirlikleri olmak üzere Körfez ülkelerinin Esed'i finanse etme çabaları, 10 yıldır rejimi destekleyen İran'ı rahatsız etti. Kuşkusuz bunun rejimin geleceği açısından önemli sonuçları olacaktır. Ayrıca ABD'nin de Türkiye'nin hamlelerinden sonra durumu yeniden değerlendirdiği ve Esed'e karşı muhalefetesinin dozunu arttırdığı görülmektedir.

Rus-Amerikan Dengesi

Amerikan Başkanı Trump'ın 20 Aralık 2019'da imzaladığı Suriye'de sivillerin korunmasına yönelik olarak çıkartılan Caesar Yasası uyarınca 17 Haziran 2020'de yeni yaptırımlar kabul edildi. Bu karara göre Suriye yönetimiyle iş yapan, petrol ticareti içine giren, ülkenin yeniden yapılanması için ihalelere katılan tüm kişilere yaptırımlar uygulan-

cak. Bu baskı, bugüne kadar rejimle çalışan Rus iş adamlarını da baskı altına alacak bir karar olarak görünüyor.

Suriye, Rusya'nın son 10 yılda ABD'ye karşı jeopolitik denge sağlamak adına yaptığı hamlelerde özel bir öneme sahip. Buradaki askeri hava ve deniz üsleri sayesinde Rusya Doğu Akdeniz'de önemli bir basamak elde etti. Bunu daha batıya taşımak için attığı adımların yine Türkiye'nin çabaları sayesinde açığa çıkması, Libya'da yaşananlar Washington'a da cesaret verdi.

Libya'da Trablus'un yine Türk SiHA'ları ve sahada kurduğu askeri güç sayesinde kurtarılması, Rusya'nın burada yetersiz kalması ve meşru hükümet ordusunun ilerleyişini durdurmak üzere Cufra'ya gönderilen savaş uçakları Amerikan yönetiminin dikkatinden kaçmadı. Afrika'daki Amerikan birliklerinin komutanının sosyal medyadan bu bilgileri paylaşması ve eleştirmesine paralel olarak Esed'e baskıların artması ABD açısından da Libya-Suriye dosyalarını birleştirmiş oldu.

Yaptırımlar, Esed'e karşı kamuoyu oluşturma çabaları ve rejim değişikliği çağrıları rejimin geleceğinin giderek karanlığa sürüklendiğini gösteriyor. ABD'nin Suriye Demokratik Güçleri'nde Arap ağırlığını arttırma çabaları, PKK-YPG ve Barzani'yi birleştirme-barıştırmaya çabaları bölge için arayışlarının sürdüğünü gösteriyor. Bu noktada Türkiye'nin Irak'ın kuzeyinde Pençe-Kartal ve Pençe-Kaplan hareketleriyle PKK'yı denklemden çıkarma çabalarının ne kadar önemli olduğunu bir kez daha hatırlamakta fayda var.

Ekonomik Çöküş

Suriye'de rejimi sıkıştıran üçüncü mesele ise ekonomik çöküş. 10 yıldır süren iç savaşın ağır yükü bir yana son dönemde küresel ekonomik kriz dolayısıyla destekçilerin gücünün azalması, insan kaynağının tüketilmesi, yönetim ile halk arasındaki kopuşun derinleşmesi Suriye ekonomisini neredeyse tamamen hareket edemez hale getirdi. Suriye poundu yıl başından itibaren dolar karşısında üçte iki değer kaybetti. Rejim baskıyı arttırınca çatlaklar su yüzüne çıktı. Esed ailesine yakın iş adamı Rami Mahluf sosyal medya hesaplarından açıkça yönetimi eleştirmeye başladı. Bunun üzerine Şam yönetimi sahibi olduğu Suriye mobil telefon şirketine el koydu.

Geçmişte rejimle iç içe olan pek çok kişi artık Beşar Esed'i açıkça eleştirirken memnuniyetsizlik giderek tırmanmaya başladı. Yeni ABD yaptırımları kolay bir toparlanmanın da önünü kesti. Ülkenin kuzeyinde pek çok Suriyelinin Suriye paralarını yakarak Amerikan doları ya da Türk lirası kullanmaya başladığı görüldü.

Sonuç olarak Suriye yönetiminin bu yıla girerken bulunduğu noktadan çok uzaklaştığını söylemek mümkündür. İdlib'de hızlı ve kolay bir zafer beklentisiyle insanları evlerinden köylerinden süren rejim, Bahar Kalkanı Harekatı'yla durdurulmuş, burada Türkiye'nin elde ettiği başarı karşısında çok yönlü bir gerileme girdabına sürüklenmiştir. Rejim özgüvenini yitirmiş, destekçileri tarafından sorgulanmaya başlanmış ve uluslararası baskı altına girmiştir. Gelişmeler, Suriye'deki savaşta 10 yıl geride kalırken bambaşka bir safhaya geçildiğine işaret etmektedir. **■**